

РОЗДІЛ 2

ІСТОРИЧНІ, ФІЛОСОФСЬКІ, ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ

УДК 378.016:69 – 051

Анан'єва Н. В., Литвинова Н. В.

ВИЗНАЧЕННЯ ДИДАКТИЧНИХ УМОВ РЕАЛІЗАЦІЇ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ

Стаття присвячена визначенню дидактичних умов реалізації моделі формування спеціальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів будівельного профілю. Розроблено систему дидактичних умов, які будуть безпосередньо впливати на зміст освітнього процесу вивчення зазначених фахових дисциплін, коректувати його, забезпечувати управління процесом формування спеціальної компетентності, посилювати професійно-педагогічну спрямованість вивчення дисциплін. Розглянуто специфіку впливу перерахованих умов на ефективність процесу формування спеціальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі вивчення фахових дисциплін.

Ключові слова: спеціальна компетентність, інженери-педагоги будівельного профілю, педагогічні засоби, дидактичні умови, навчально-методичне забезпечення, навчально-пізнавальна діяльність.

У процесі аналізу розробленої моделі процесу формування спеціальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів будівельного профілю, визначення її компонентного складу та змістовного наповнення кожного з них, ми уявляємо ідеалізований стан даного процесу, який може бути нереалізований в умовах реального освітнього процесу. Досвід практичної роботи вказує на необхідність дослідження умов, що сприяють ефективній реалізації моделі процесу формування спеціальної компетентності майбутніх фахівців.

Багато праць присвячено дослідженню педагогічних умов, завдяки дотриманню яких, можна ефективно вплинути на навчальний та виховний процеси. Аналітичний огляд літературних джерел вказує, що існують різні підходи до тлумачення поняття "умови".

Деякі дослідники вказують, що умова – "філософська категорія, що виражає відношення предмету до оточуючих його явищ, без яких він існувати не може" [2].

У тлумачному словнику це поняття має декілька значень: "умова – це основа, посилання на що-небудь; наявність обставин, що сприяють чому-небудь; положення, відомості, що лежать в основі чого-небудь" [1].

У нашому дослідженні ми розробили систему дидактичних умов, які будуть безпосередньо впливати на зміст освітнього процесу вивчення зазначених фахових дисциплін, коректувати його, забезпечувати управління процесом формування спеціальної компетентності, посилювати професійно-педагогічну спрямованість вивчення дисциплін.

З огляду на це, нами були визначені наступні дидактичні умови:

– проектування змісту фахових спеціальних дисциплін повинно здійснюватись з урахуванням вимог роботодавців, ринку праці та сучасних досягнень науки і техніки, а також специфіки професійно-педагогічної діяльності;

– процес формування спеціальної компетентності у межах фахових дисциплін "Технологія будівельних процесів" та "технологія зведення будівельних споруд" повинен ґрунтуватись на розроблене навчально-методичне забезпечення, що активно використовується в навчальному процесі;

– методи і форми навчання повинні обиратись з урахуванням професійно-педагогічної діяльності і спрямованості на саморозвиток студента, з орієнтацією на його схильності та здібності.

Розглянемо специфіку впливу перерахованих умов на ефективність процесу формування спеціальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі вивчення фахових дисциплін.

Навчальні дисципліни "Технологія будівельних процесів" та "Технологія зведення будівельних споруд" являють собою педагогічно адаптовану сукупність виробничо-технологічних знань та умінь в галузі будівельного виробництва, яка, має більш інваріантний характер, який постійно змінюється і доповнюється в залежності від розвитку науки і техніки.

Накопичення великого об'єму фактичного матеріалу, постійний потік інформації, що відображає розвиток будівельної галузі виробництва, поява і впровадження нових будівельних технологій, модернізація і оптимізація будівельних технологій, що найбільш широко використовуються, зумовлює оновлювати зміст професійної підготовки учнів початкової професійної освіти за будівельними робочими професіями, який у повній мірі повинен відображатися у змісті фахових дисциплін і відповідних видах діяльності для їх засвоєння.

Процес формування спеціальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі вивчення фахових дисциплін, вимагає підготовку орієнтовної основи навчально-пізнавальної діяльності студентів, що обумовлено запроєктованими формами і методами організації навчального процесу, коли зроблено акцент на самопідготовку до навчальних занять, самостійну навчальну і науково-дослідну роботу.

Будь-яка навчальна діяльність найбільш ефективно виконується з використанням навчально-методичного забезпечення, тих дидактичних матеріалів, які повинні спрямовувати, коректувати роботу студентів та удосконалити її якість. Зміст навчально-методичного забезпечення проектується ґрунтуючись на заплановані організаційні форми і методи здійснення процесу навчання фаховим спеціальним дисциплінам, у процесі яких формується спеціальна компетентність майбутніх інженерів-педагогів будівельного профілю.

Навчально-методичне забезпечення навчальних дисциплін – це система навчально-методичних документів, засобів навчання та контролю, необхідних і достатніх для проектування та якісної реалізації освітнього процесу у межах часу, відведеного навчальним планом і програмами дисциплін.

Чинниками проектування навчально-методичного забезпечення дисциплін, від яких залежить структура і зміст, є: цілі вивчення дисциплін; особливості і характер; структура змісту навчання; характер вимог до результатів навчання студентів; перелік видів навчальної роботи студентів; провідні методи навчання з дисциплін і методи контролю; засоби навчання; засоби контролю за результатами навчання.

Навчально-методичне забезпечення дисциплін, основою якого є робоча програма та відповідний комплект засобів навчання, здатні виконувати наступні функції:

- навчальну (змістовну) – інформувати студентів про дисципліни, формувати знання, уміння й навички для наступної професійно-педагогічної діяльності; сприяти засвоєнню, повторенню; узагальненню й аналізу навчального матеріалу;

- розвиваючу – створювати досвід творчо-пошукової діяльності студентів через постановку і виконання різнорівневих (навчальних, типових, логічних і творчих) завдань; сприяти розвитку інтелектуальних здібностей студентів (пам'ять, мислення, мова, креативність, тощо) і формуванню самостійності, самооцінки, рефлексії, самоконтролю власної діяльності;

- виховну – мотивувати навчальну діяльність студентів, пов'язуючи процес навчання з майбутньою професійно-педагогічною діяльністю; забезпечувати емоційно-ціннісне відношення до світу; формувати світогляд і ціннісне відношення до майбутньої професійної діяльності;

- організаційно-методичну (процедурну) – визначати форми і методи навчання; керувати навчальною роботою студентів; допомагати контролювати засвоєння знань, умінь і навичок.

Таким чином, кожний етап організації вивчення фахових дисциплін у межах формування спеціальної компетентності необхідно забезпечити навчально-методичними матеріалами, які будуть спрямовувати діяльність студентів, допомагати їм обрати власну освітню траєкторію.

До навчально-методичного забезпечення спеціальних фахових дисциплін додано робочу програму, де зазначені, конкретизовані цілі і завдання навчання з позицій компетентнісного, діяльнісного та особистісно-орієнтованого підходів, а також відібрано і систематизовано зміст навчальної інформації з урахуванням тенденцій розвитку будівельного виробництва, вимог роботодавців і ринку праці, визначено форми і методи, які реалізують формування спеціальної компетентності, відібрано засоби навчання, що забезпечують виконання цільових установок дисциплін.

Необхідність створення навчальних посібників за спеціальними дисциплінами (як на паперових носіях, так і в електронному варіанті) на сьогодні є актуальним. Недостатність навчальної літератури за спеціальними фаховими дисциплінами, розробка власних авторських програм, додавання у зміст навчальних посібників разом з інваріантною складовою сучасної наукової інформації, передбачає створення навчальних розробок, які активно використовуватимуться у навчальному процесі, як у межах аудиторної так і самостійної роботи.

У процесі вивчення дисциплін "Технологія будівельних процесів" та "Технологія зведення будівельних споруд" використовується наступна сукупність методів:

- мовна (пояснення, бесіда, робота з нормативною і довідковою інформацією), яка сприяє розвитку абстрактного мислення;

- наочна (моделі, плакати, макети, планшети, спостереження), що дозволяють студентам наочно-почуттєво сприймати технічні об'єкти і процеси, що вивчаються; вони сприяють підвищенню ефективності навчання, посилюють інтерес до інформації;

– практична (практичні роботи, вирішення прикладних завдань), що формують виробничо-технологічні знання і уміння студентів.

До традиційних форм організації навчального процесу в вищому навчальному закладі відносять: лекції, практичні та лабораторні заняття, семінарські, консультації, самостійну аудиторну і позааудиторну роботу, курсове та дипломне проектування, практики тощо. Оптимізувати вищезазначене можливо лише за допомогою використання структурно-логічних схем при викладанні дисциплін, методичних вказівок до практичних та лабораторних робіт, тестових завдань, методичних вказівок для виконання творчих завдань тощо. Запропоновані засоби навчання, які використовуються у процесі підготовки майбутніх інженерів-педагогів, проектується з урахуванням майбутньої професійно-педагогічної діяльності.

Отже, використання навчально-методичного забезпечення у процесі вивчення фахових дисциплін, таких як "Технологія будівельних процесів" та "Технологія зведення будівельних споруд", надасть системний характер самостійній роботі студентів у процесі набуття потрібного рівня знань, умінь і навичок, які передбачені освітньо-кваліфікаційною характеристикою випускників вищого навчального.

Успішній реалізації моделі формування спеціальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів під час вивчення фахових дисциплін "Технологія будівельних процесів" та "Технологія зведення будівельних споруд" сприятимуть наступні дидактичні умови: проектування змісту фахових дисциплін повинно здійснюватись з урахуванням вимог роботодавців, ринку праці і сучасних тенденцій розвитку науково-технічних знань, специфіки професійно-педагогічної діяльності тощо; процес формування спеціальної компетентності у межах дисциплін напряму "Будівництво" повинен опиратися на розроблене навчально-методичне забезпечення, яке активно використовується в освітньому процесі; форми і методи навчання повинні обиратись з урахуванням професійно-педагогічної спрямованості на саморозвиток студентів.

Використані джерела

1. Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. – К. : Головна редакція Української радянської енциклопедії Академії наук Української РСР, 1974. – 776 с.
2. Одинцова Г.С. Формування мовно-мовленнєвих компетентностей у майбутніх учителів початкових класів у процесі вивчення курсу "Українська мова за професійним спрямуванням" / Г.С. Одинцова // Професійні компетенції та компетентності вчителя: Матеріали регіонального науково-практичного семінару. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. – С. 75–77.

Ananyeva N., Litvinova N.

DEFINITION OF TERMS DIDACTIC MODEL OF FORMATION OF SOCIAL COMPETENCE OF FUTURE ENGINEERS-TEACHERS BUILDING PROFILES

The article is devoted to defining the conditions of implementation of didactic model of social competence of future engineers-teachers steel profile. The system of teaching conditions, which will directly influence the content of the educational process of studying these professional disciplines, adjust it to provide process control formation of special competence, enhance the professional pedagogical orientation study subjects. The specificity impact of these conditions on the efficiency of the formation of special competence of future engineers-teachers in the study of professional disciplines.

Using the teaching of in the study of professional disciplines, such as "Technology of building processes" and "Technology of construction of building structures" will systemic nature of independent work of students in the process of acquiring the necessary knowledge and skills provided for educational qualification characteristics of graduates higher education.

In studying the subjects above, use the following set of methods: language (explanation, discussion, work with regulatory and reference information), which promotes the development of abstract thinking; visual (models, posters, models, plates, observations) that allow students to perceive visual-sensual technical objects and processes studied; they enhance learning efficiency, increase interest in the information; practical (practical work, solve applied problems) that form the industrial and technological knowledge and skills of students.

Didactic, the following conditions: content design professional must take special courses to meet the requirements of employers, labor market and modern science and technology, as well as the specific vocational and educational activities; the formation of special expertise within professional disciplines "Technology of building processes" and "technology of building structures" must be based on the development of training and methodological support that is widely used in the educational process; methods and forms of education should be elected on the basis of professional and educational activities and focus on self-development of the student to focus on his inclinations and abilities.

Key words: special expertise, building engineers, teachers profile, teaching tools, teaching conditions, educational software, educational and cognitive activity.

Стаття надійшла до редакції 20.04.2016 р.